

Internet, riscos i oportunitats per als infants i adolescents

Per prevenir les situacions de risc que poden provocar l'ús d'Internet cal apropar-se als nois i noies amb sensibilitat i a la vegada amb rigor, alhora d'incloure els mateixos joves en el disseny d'activitats de prevenció

TEXT: Dra. Cristina Pulido. Gabinet de Comunicació i Educació. Universitat Autònoma de Barcelona

FOTOS: Demohelsinki, Nadezda Kraft

L'ús d'Internet pels joves és una realitat quotidiana. Avui dia no es pot analitzar quines són les seves preocupacions i quins els seus somnis, quins riscos tenen o quines oportunitats de participació poden generar, sense incloure l'anàlisi que en fan de les xarxes socials, com es comuniquen mitjançant internet o quins continguts *online* consumeixen.

Qualsevol professional avui dia que treballi amb infants i adolescents, així com les persones que voluntàriament estan implicades amb ells en el lleure o d'altres activitats, cal que coneguin a fons aquesta realitat. Per què? Perquè una bona part del seu món «succeeix a la xarxa».

Segons els i les autores internacionals, la repercussió mediàtica en la vida de l'infant ja no es redueix en quantes hores consumeix la televisió, sinó a aquest indicador cal afegir quantes hores utilitza internet, i, sobretot, què fan quan l'estan utilitzant.

Sens dubte, alhora que s'identifiquen riscos, com els que ara exposarem breument, també s'identifiquen bones pràctiques per promoure el sentit crític, la seva participació en la generació de continguts *online*, així com eines per promoure la seva creativitat i empoderament.

En aquest article el que volem és mostrar-vos breument per una banda quins són els riscos més importants que

poden patir els infants i joves en la seva navegació diària, així com també quines són les oportunitats que podeu utilitzar per promoure un esperit més crític entorn als mitjans, i sobretot com potenciar la seva creativitat personal i social amb l'ús de la xarxa.

Els riscos de la comunicació entre iguals i adults

El *Media and Information Curriculum for Teachers* de la UNESCO inclou com a riscos més comuns el mal ús de la privacitat, el robatori de les identitats, la publicitat enganyosa, l'estafa de diners, la pèrdua de control de les dades personals, el *bullying* i el *grooming*.

Entre aquests riscos, els que més preocupen socialment són els que impliquen violència cap als menors, en concret el *bullying* -assetjament entre menors- i el *grooming* -les interaccions d'abús sexual perpetrats per una persona adulta cap a un menor.

El *bullying*, o l'assetjament entre menors, és una realitat social patent en el dia de les escoles, agrupacions de lleure, entre d'altres. Si bé fa unes generacions enrera es veia com *normal* el fustigar a una persona del grup, i tothom reconeix que ha conegut situacions d'aquest tipus durant la infància i adolescència, no fa tant, històricament parlant, s'ha reconegut com un acte de violència que cal prevenir des dels diferents àmbits educatius.

Des dels diferents àmbits educatius cal fer un acompanyament crític respecte a l'ús d'Internet per part dels nois i noies

« A la vegada que els experts denuncien les situacions de risc relacionades amb la xarxa, es deixa clar que l'ús d'internet aporta beneficis cabdals per l'aprenentatge i desenvolupament dels infants i joves »

Avui dia no es pot analitzar la realitat de la infància i l'adolescència desvinculant-la de la xarxa

Avui dia, aquesta situació s'agreuja en quan es multiplica la difusió d'aquests atacs mitjançant internet; comentaris agressius al mur del facebook, enviar mails amenaçadors, publicar blogs on es burlen del menor o fins i tot enregistrar en vídeo un atac físic pel mòbil i publicar-ho a internet, són alguns dels usos que s'estan duent a terme a través de la xarxa. És per aquest motiu que molts dels conflictes que es donen sovint a les aules, o als espais on estan els joves, tenen el seu origen en les interaccions que tenen en el ciberespai.

El *grooming*, o l'assetjament sexual *online*, és una de les altres preocupacions socials actuals. Generalment es defineix el *grooming* com aquelles interaccions que persones adultes tenen amb menors amb una clara intenció d'abús sexual. Hi ha les interaccions més explícites, en les quals des del primer contacte hi ha una proposició sexual cap al o la menor, i les implícites, on la persona adulta entra en contacte amb la menor com si es tractés

d'un confident, establint una amistat fictícia per acabar fet xantatge sexual, intercanvi de fotos compromeses, fins i tot trobades per tal de continuar el seu abús. Un dels primers prejudicis a trencar és que qui comet aquest tipus d'interaccions no solen ser persones *malaltes* ni els típics *vells verds* que sovint ens deien de petits. Els resultats de recerques internacionals mostren com aquest tipus d'abús pot ser protagonitzat per persones de qualsevol edat (des de joves fins adults grans), de qualsevol classe econòmica i posició social. Un altre prejudici a superar és pensar que només ho fan persones estranyes. També a internet qui es posa en contacte amb els i les menors poden ser perfectament persones adultes de l'entorn proper del menor, és més, segons les recerques, solen ser aquestes les que aprofiten les tecnologies com una via de major accés amb el/la menor.

Ambdós riscos cal tractar-los com a línia principal d'actuació en les activitats educatives, però abans de fer-ho cal for-

mar-se. No es pot anar amb discursos alarmistes, que l'únic que provoquen és fracàs i allunyament dels nois i noies. Les recerques punteres en aquesta matèria i les organitzacions socials que porten més temps treballant aquestes problemàtiques recomanen, en aquest sentit, apropar-se amb sensibilitat i a la vegada amb rigor. Cal incloure als propis joves en el disseny d'activitats de prevenció, tal i com ho ha fet la iniciativa de *ThinkYouKnow* al Regne Unit (veure recursos al final), per tal d'aconseguir la màxima prevenció possible.

A la vegada que es reconeixen aquests riscos, cap dels autors i autores que identifiquen aquestes interaccions diuen que el millor és que els infants i joves no utilitzin la xarxa, ni tampoc diuen que l'únic que comporta aquest ús són problemes. A la vegada que es denuncien aquestes situacions, es deixa clar que l'ús d'internet aporta beneficis cabdals per l'aprenentatge i desenvolupament dels infants i joves.

Sens dubte, cal identificar els usos positius de la xarxa, per tal de promoure altres activitats que enriqueixen el desenvolupament personal del noi i la noia. En aquest sentit us oferim a continuació altres contribucions relacionades amb la promoció de l'ús creatiu d'Internet i les xarxes socials.

Oportunitats a la xarxa: ús creatiu i participatiu

Un dels errors que s'ha comès ha estat deixar que els infants i adolescents entressin sols a internet. Mentre ells entraven, els i les professionals de l'educació estàvem debatent si era o no important utilitzar aquestes noves eines, i les famílies intentaven entendre quin impacte podria tenir en la vida dels seus fills i filles, i veien l'ús del software bloquejador de continguts com l'única via de protecció. Ambdues posicions són generalitzacions, és clar, però sí que ha estat una tendència que ha marcat els primers anys de diverses generacions. Ara ja se sap que ens agradi o no cal que coneixem aquestes eines, i, ens agradi o no, bloquejar els continguts no eximeix la tasca que tenim tots de parlar sobre el tema amb els infants i adolescents.

Els infants i joves sabran molt més ràpid i d'una forma més acurada com s'utilitzen les xarxes socials, les últimes aplicacions *online*, etc, però el que necessiten és un acompanyament crític al respecte, i això només es pot oferir des dels diferents àmbits educatius.

Per això cal introduir l'ús de les xarxes socials, internet i d'altres aplicacions en les activitats que realitzem amb els infants i joves. Cada eina adequada a l'edat corresponent. I també extreure el màxim profit pel seu procés d'aprenentatge i desenvolupament personal.

Algunes de les activitats que es poden fer a mode d'exemple són:

- Promoure l'ús d'un blog centrat en un tema d'interès escollit per ells on aprenen a utilitzar l'eina, però sobretot com publicar continguts de qualitat relacionats per exemple amb els drets de la infància o als drets humans, o continguts més d'aprenentatge. Això serveix per aprendre com construir coneixement conjuntament, i a la vegada com afinar l'ús del llenguatge, la promoció de valors.

- Editar vídeos conjuntament i publicar-los *online*. Ensenyar com es creen vídeos a través del treball en equip, formar-los amb les concepcions bàsiques, elaboració del guió, planificació de l'enregistrament, edició del vídeo i publicació a la xarxa, són activitats atractives de les quals cal treure el màxim benefici possible per tal de mostrar-los com es poden crear continguts creatius i a la vegada promotors d'una millor ciutadania.

- Enfortir les xarxes socials, aprofitar-les per crear debats conjunts, reflexions compartides, per exemple proposant un *hashtag* a twitter. Inclou's també com un grup més dels que comparteix motivacions a la xarxa, com per exemple a facebook.

La idea de fons és com formar part de les seves activitats en línia, que experimentin d'una forma més creativa i reflexiva el que poden fer amb l'ús d'Internet. Explotant aquesta vessant també s'ajudarà a prevenir els riscos, perquè estaran aprenent que una altra forma d'interactuar a internet és possible.

Per acabar us volíem oferir alguns recursos útils per continuar aprenent i conèixer iniciatives concretes. N'hi ha moltes, aquí us deixem només una petita mostra.

Recursos útils

- ▶ **Media and Information Literacy Curriculum for Teachers.** Currículum adreçat a professorat o professionals de l'educació per promoure l'alfabetització mediàtica i informacional dels infants i joves.

www.unesco.org/new/es/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/media-and-information-literacy-curriculum-for-teachers.

- ▶ **Internet Segura.** Portal promogut per la Generalitat de Catalunya que inclou continguts relacionats amb ús segur d'Internet.

www.xtec.cat/internet_segura.

- ▶ **Protégeles.** Línia de denúncia online sobre continguts abusius, situacions de bullying i d'altres continguts nocius cap als menors a la xarxa. www.protegeles.com.

- ▶ **Pantallas Amigas.** Portal que difon contingut per promoure un ús saludable de la xarxa.

www.pantallasamigas.net.

- ▶ **ThinkYouKnow.** Campanya de prevenció sobre interaccions de risc a la xarxa adaptada a menors de 5-7, 8-10, 11-17, professorat i familiars, coordinat per la CEOP del Regne Unit. www.thinkuknow.co.uk/

- ▶ **I-safe.** Organització internacional que ofereix materials de e-safety dirigits a diferents col·lectius.

www.isafe.org.